

# Arven

## Aikido mellem tradition, magt og etik

*Skrevet og redigeret af Thomas Wessel Hansen*

*6. dan Aikikai · 2026*

---

### Dedikation

Dette lille hæfte er dedikeret til

Keith Olen Barger Shihan, 7. dan (30. marts 1947 – † 4. august 2025)

---

### Forord

Jeg begyndte at træne aikido i 1992. Det er mere end tre årtier siden. I dag er jeg medstifter af Frederiksberg Aikido Klub og har haft omkring seksogtyve år med rejser til både Iwama og Tokyo, utallige seminarer samt møder med danske og japanske læremestre.

Med tiden er der vokset en dybere forståelse frem – ikke blot for teknikken, men for den japanske kultur, dens etik og dens etikette. Samtidig har jeg været en del af en brydningstid i Danmark, hvor aikido konstant har udviklet sig. Jeg har set mennesker komme og gå. Forbund blive opløst. Alliancer og venskaber bryde sammen – nogle gange af nødvendighed, andre gange af mere egoistiske årsager.

Selv om man fortsat kan betragte sig selv som elev, opstår der med årene et ansvar for at forstå, hvem vi er, og hvad det er, vi fører videre.

Vi bliver ikke yngre. Jeg tilhører sandsynligvis en af de sidste generationer, der nåede at træne i Iwama hos Saito Sensei.

I dag træner mange nye og unge mennesker aikido. De møder ofte kunsten uden den direkte kontakt til dens historie, som min generation havde. Jeg har haft mulighed for at møde mennesker, der var med fra begyndelsen af dansk aikido – personer som var med til at forme både vores træning og vores organisatoriske strukturer, og som gjorde det muligt, at vi stadig kan dyrke aikido som en levende praksis til glæde for mange.

Min generation så de første billeder af O-Sensei på VHS-bånd. Det var stort blot at eje en kopi. Vi læste Aiki Journal, udgivet af den nu afdøde Stanley Pranin, som jeg selv havde lejlighed til at møde og tale med i Iwama i 1990'erne. Næsten alt tilgængeligt materiale var på amerikansk.

Jeg mener, at tiden er inde til også at fortælle denne historie på dansk – og til at blive bevidste om den arv, vi bærer. Aikidoens historie i Danmark fortjener ikke at blive reduceret til anekdoter eller forsimplede fortællinger. Den fortjener en efterskrift på Dansk.

Dette hæfte er et forsøg på netop det.

---

## **Kapitel 1 – De tidlige år: Tokyo, militæret, Hokkaido og mødet med Takeda.**

Som syttenårig forlod Morihei Ueshiba sit hjem for at forsøge sig som handelsmand i Tokyo med hjælp fra velhavende slægtninge.

Han arbejdede i en papirhandel, og det var under dette korte ophold, at han for første gang fik formel kampkunstræning, nemlig i Tenjin Shinyo-ryu jujutsu, som han trænede om aftenen.

Efter mindre end et år blev han imidlertid alvorligt syg af beriberi og måtte forlade Tokyo. Han vendte tilbage til sin hjemby Tanabe, hvor han langsomt kom sig fuldstændigt.

Opholdet i Tokyo havde dog gjort det klart for ham, at han ikke var skabt til et liv som købmand. Samtidig var Japan i færd med at opruste militært forud for den russisk-japanske krig, og Ueshiba – som havde en mere eventyrlysten natur – meldte sig til hæren i 1903.

Under sin militærtjeneste blev hans talent for kampkunst tydeligt, særligt under bajonettræning, hvor han udmærkede sig som en af de dygtigste soldater. Han fik også mulighed for at træne en gren af Yagyu-skolen, muligvis Yagyu Shingan-ryu, nær Osaka, hvor han var udstationeret. Omfanget af denne træning er usikkert, men det vides, at han også efter sin udskrivelse i 1906 lejlighedsvis rejste fra Tanabe til Sakai for at besøge Yagyu-dojoen.

Årene efter hjemkomsten til Tanabe var præget af rastløshed. Ueshiba søgte en ny retning i livet og stiftede kortvarigt bekendtskab med judo, da hans far havde hentet en instruktør fra Kodokan til byen. Men Ueshiba havde ikke planer om at blive i Tanabe. Den japanske regering opmuntrede på dette tidspunkt bosættelse på Hokkaido, og fristet af tanken om et nyt eventyr organiserede og ledede han i 1912 en gruppe på 54 familier, der slog sig ned i det nordlige Hokkaido i området, som senere blev landsbyen Shirataka.

Livet dér var barskt og krævede hårdt arbejde med landbrug, skovhugst og ren overlevelse under de hårde vintre. Ueshiba trivedes under disse forhold. Han fungerede som leder for de øvrige bosættere fra Tanabe, hjalp nye familier på plads og deltog endda i lokalpolitik som amtsrådsmedlem.

Den vigtigste begivenhed i denne periode – set i forhold til aikidoens udvikling – var dog hans møde med den excentriske, men ekstremt dygtige jujutsulærer Sokaku Takeda, som på dette tidspunkt rejste rundt i Hokkaido og afholdt seminarer.

Ueshiba mødte Takeda første gang i februar 1915 i byen Engaru. Selvom Ueshiba allerede var en kompetent kampkunstner, var han ingen match for Takeda, der var på sit højdepunkt. Ueshiba blev dybt fascineret af de kraftfulde og komplekse teknikker i Daito-ryu aikijujutsu og dedikerede store mængder tid og penge til studiet. Han inviterede endda Takeda til at bo hos sig for at modtage personlig undervisning og blev økonomisk støttet af sin far.

Ueshiba blev en af Takedas bedste elever og ledsagede ham undertiden på undervisningsrejser rundt på øen. Under sit ophold i Hokkaido modtog han en første transmissionsrulle i Daito-ryu.

Takeda underviste i et pensum bestående af flere hundrede teknikker med komplekse bevægelser, ledlåse og fastholdelser. Han demonstrerede også evnen kaldet aiki, hvor han kontrollerede angriberens sind og dermed neutraliserede aggression. Han var desuden ekspert i brugen af sværd, shuriken og jernvifte.

Grundlaget for stort set alle aikidoteknikker kan spores direkte tilbage til Takedas jujutsu.

Ueshibas liv i Shirataka og hans træning i Daito-ryu fik en brat afslutning i december 1919, da han modtog et telegram om, at hans far lå for døden. Han forlod straks sit hjem og efterlod både hus og indbo til Takeda.

Da han nåede Tanabe, var faderen allerede død. Sorgen ramte ham hårdt, og hans adfærd i månederne efter vakte bekymring blandt familie og venner.

På hjemrejsen havde Ueshiba tilfældigt indledt en samtale med en medrejsende, der talte begejstret om de helbredende evner hos den religiøse leder Onisaburo Deguchi. Drevet af ønsket om at få hjælp til sin fars helbred havde Ueshiba gjort ophold i Ayabe – centrum for Omoto-religionen – nær Kyoto. Mødet med Deguchi gjorde et dybt indtryk på ham.

Få måneder senere flyttede Ueshiba med sin hustru Hatsu og deres otteårige datter Matsuko til Ayabe for at leve et asketisk liv inden for Omoto-bevægelsen. Han blev hurtigt en del af Deguchis inderkreds.

Deguchi var imponeret over Ueshibas kampkunstneriske evner og opfordrede ham til at undervise andre medlemmer. Dette førte til åbningen af Ueshibas privatskole i hans hjem, hvor han underviste i Daito-ryu aiki-jujutsu.

I 1922 besøgte Sokaku Takeda ham i næsten seks måneder. Deguchi brød sig ikke om Takeda og fandt ham mistænkelig, hvilket placerede Ueshiba i en vanskelig position mellem sin lærer og sin religiøse leder.

Trods dette underviste Takeda flittigt og tildelte ved opholdets afslutning formel undervisningscertificering til Ueshiba.

Deguchi nærede store visioner om at udbrede Omoto-religionens indflydelse. En af de mest ambitiøse planer var oprettelsen af en religiøs utopisk stat i Mongoliet.

I februar 1924 drog Deguchi afsted sammen med en lille gruppe, heriblandt Ueshiba, og sluttede sig til en oprørsleder i området. Ekspeditionen viste sig hurtigt at være skæbnesvanger.

## **Kapitel 2 – Tokyo-årene: Kobukan, militære kredse og vejen mod krig**

Gruppen blev taget til fange af kinesiske myndigheder, dømt til døden og undgik kun henrettelse, fordi den japanske konsul greb ind i sidste øjeblik.

Fotografier fra fangenskabets eksisterer stadig som vidnesbyrd om oplevelsens alvor.

Efter hjemkomsten til Japan genoptog Morihei livet i Ayabe. Hans Daito-ryu-elever omfattede nu flere flådeofficerer, heriblandt admiral Seikyo Asano, som også var en hengiven Omoto-tilhænger.

Asano talte varmt om Morihei til sine kolleger og opfordrede admiral Isamu Takeshita til at rejse til Ayabe for at overvære hans kunst. Takeshita blev dybt imponeret, og der blev hurtigt arrangeret demonstrationer og seminarer i Tokyo.

Blandt Moriheis støtter var også den pensionerede admiral og tidligere premierminister Gonbei Yamamoto.

Moriheis tilknytning til Omoto-religionen blev dog betragtet som et problem af nogle af hans indflydelsesrige støtter, herunder Takeshita. Ikke desto mindre gjorde hans ekstraordinære tekniske evner og personlige udstråling ham til en populær instruktør blandt Tokyos militære og politiske elite.

Mellem 1925 og 1927 rejste han gentagne gange til hovedstaden for at undervise. Efter drøftelser med Deguchi – og med hans samtykke – besluttede Morihei at flytte sin familie til Tokyo for at undervise på fuld tid.

I de første år i Tokyo underviste han hovedsageligt i private hjem hos sine velhavende og magtfulde støtter. Hans elever bestod primært af højtstående militærfolk, politikere og erhvervsledere.

Admiral Takeshita, som også var præsident for sumoforbundet, var en særligt aktiv støtte. Han havde selv trænet Daito-ryu i mere end ti år og afholdt undervisning i sit hjem. Det er usandsynligt, at Morihei ville have haft samme succes i Tokyo uden Takeshitas opbakning.

Moriheis kunst gik under flere forskellige navne i disse tidlige Tokyo-år, men vandt gradvist udbredelse.

I 1931 lykkedes det gennem Takeshitas og andres indsats at indsamle midler til åbningen af en permanent dojo: Kobukan Dojo, beliggende i Shinjuku – på samme grund som det nuværende Aikikai-hovedkvarter.

Blandt hans elever i denne periode var navne som Kenji Tomiki, Minoru Mochizuki, Tsutomu Yukawa, Shigemi Yonekawa, Rinjiro Shirata og Gozo Shioda.

Som følge af sine mange kontakter underviste Morihei også ved militære institutioner, herunder Toyama-skolen for officerer, Nakano-spionskolen, flådeakademiet og andre steder.

Da hans tidsplan blev stadig mere belastet, blev den daglige undervisning ofte overladt til hans seniorelever fra Kobukan.

I denne periode underviste Morihei stadig aktivt i teknikker fra Daito-ryu aiki-jujutsu og udstedte transmissionsruller i skolens navn.

Forholdet til Takeda blev dog gradvist anstrengt, og omkring 1935 ophørte deres direkte kontakt. Trods dette udgjorde modificerede Daito-ryu-teknikker fortsat størstedelen af Moriheis tekniske repertoire.

I årene op til krigen blev hans kunst oftest omtalt som aiki budō.

Gennem hele denne tid bevarede Morihei tætte bånd til Omoto og Deguchi. Faktisk blev Omotos "Selskab for Fremme af Kampkunster" oprettet specifikt for at støtte og udbrede Moriheis undervisning.

Afdelinger blev etableret over hele Japan, og træningen fandt ofte sted i tilknytning til Omoto-centre.

Organisationen eksisterede fra 1931 til slutningen af 1935, hvor Omoto-bevægelsen blev brutalt undertrykt af den japanske militærregering.

I slutningen af 1930'erne var Japan dybt involveret i krig i Kina og Sydøstasien. Mange af Moriheis dygtigste unge elever blev indkaldt, og aktiviteten i Kobukan faldt drastisk.

Da Stillehavskrigen brød ud, var der næsten ingen aktivitet tilbage i dojoen.

I 1942, efter at være blevet alvorligt syg, trak Morihei sig tilbage til landsbyen Iwama i Ibaraki-præfekturet, hvor han tidligere havde købt jord.

Her levede han et mere tilbagetrukket liv med landbrug, træning og meditation – langt fra krigens Tokyo.

Morihei Ueshiba døde den 26. april 1969 af leverkræft.

Han blev efterfulgt af sin søn Kisshomaru Ueshiba, som overtog titlen som anden Dōshu.

Den nystiftede Aikikai Foundation, der videreførte Kobukai efter krigen, kom til at indtage en dominerende rolle i den internationale aikidoverden gennem International Aikido Federation.

Samtidig udviklede der sig andre retninger inden for aikido, herunder Yoshinkan Aikido (Gozo Shioda), Shinshin Toitsu Aikido (Koichi Tohei), Tomiki Aikido (Kenji Tomiki) og Yoseikan Aikido (Minoru Mochizuki).

### **Kapitel 3 – Iwama og Morihiro Saito: våben, disciplin og teknisk arv**

Efter Japans nederlag i Anden Verdenskrig var landet fattigt og sat under allieret besættelse. Morihei Ueshiba boede sammen med sin hustru Hatsu i den lille landsby Iwama, hvor han formelt var gået på pension i 1942. De levede beskedent af risdyrkning og silkeorme, hjulpet af nogle få fastboende elever.

Ueshiba var nu i tresserne, fysisk stærk efter årtiers hård træning og for første gang i mange år fri for tunge undervisningsforpligtelser. Selvom han før krigen havde undervist titusindvis af elever, var han nu stort set afskåret fra sine tidligere disciple.

Efter kapitulationen i 1945 blev Japan sat under allieret besættelse, og kampkunst blev i en periode forbudt eller stærkt begrænset, da de af besættelsesmagten blev opfattet som tæt forbundet med den militaristiske kultur, der havde ført til krigen.

Officiel undervisning og offentlige dojoer blev lukket, især i byerne. På landet blev forbuddet dog ofte håndhævet mere lempeligt, og i Iwama kunne træningen fortsætte i privat og nedtonet form, uden militære symboler eller offentlig synlighed.

For at nedtone sine aktiviteter kaldte Ueshiba sit hjem Aiki-en – Aiki-gården.

I sommeren 1946 samlede den 18-årige Morihiro Saito mod til at opsøge Ueshiba. Han var født den 31. marts 1928 i en landsby tæt på Iwama.

Som mange japanske drenge før og under krigen havde han lært judo og kendo i skolen og havde valgt kendo som sit primære studie. Som

teenager begyndte han at træne Shito-ryu karate i Tokyo, men vendte senere tilbage til Ibaraki for at arbejde for Japan National Railways.

Her begyndte han også på judo, fordi han mente, at kombinationen af karate og judo ville gøre ham frygtløs i en kamp. Han blev dog hurtigt utilfreds – både på grund af dojoens kaotiske miljø og fordi han oplevede, at judo ikke gav svar på visse realistiske angreb.

Saito beskrev senere sin frustration med judoens hierarki, hvor seniorer brugte juniorer som træningsredskaber og sjældent gav dem reel undervisning.

Saitos syn på kampkunst ændrede sig drastisk efter, hvad han selv kaldte et skæbnesvangert møde. Lokale rygter talte om en gammel mand med et tyndt, hvidt skæg, som trænede en mærkelig kampkunst oppe i bjergene ved Iwama. Nogle sagde, det var karate, andre kaldte det "Ueshiba-ryu judo".

Stedet virkede uhyggeligt, og Saito var bange, men besluttede sig alligevel for at tage derop alene, da hans venner sprang fra.

Han ankom tidligt en sommermorgen. O-Sensei var i gang med sin morgentræning. Minoru Mochizuki viste ham hen til dojen. Da Tadashi Abe kom ind, lagde han straks en pude frem for O-Sensei – et tegn på dyb respekt.

Ueshiba så på den unge Saito og spurgte direkte, hvorfor han ville lære aikido. Da Saito svarede, at han gerne ville lære, hvis Ueshiba ville undervise ham, spurgte O-Sensei videre:

"Ved du, hvad aikido er?"

Saito anede det ikke.

Ueshiba sagde så:

“Jeg vil lære dig at tjene samfundet og mennesker gennem denne kampkunst.”

Saito forstod intet af dette, men svarede alligevel ja for at blive accepteret.

Kort efter sagde O-Sensei:

“Kom og slå mig.”

Saito forsøgte – og blev kastet.

“Kom og spark mig.” – igen blev han kastet.

“Kom og grib mig.” – endnu et kast, uden at han forstod hvordan. Hans tøj blev revet i stykker.

Til sidst sagde O-Sensei blot:

“Kom og træn, hvis du vil.”

Saito følte en enorm lettelse – han var blevet accepteret.

Selvom Ueshiba havde accepteret ham, blev Saito hårdt testet af de ældre elever. Han huskede smerter, ydmygelser og ønsket om hellere at blive slået i en rigtig kamp end at fortsætte træningen.

Men han holdt ud, beviste sit værd og vandt gradvist respekt. Han mindedes senere undervisningen fra folk som Koichi Tohei og Tadashi Abe med stor taknemmelighed.

Undervisningen i Iwama adskilte sig markant fra førkrigstiden. Tidligere viste Ueshiba teknikker få gange uden forklaring, og eleverne måtte “stjæle” teknikken. Nu underviste han mere systematisk: én teknik ad gangen, relaterede variationer og niveau for niveau – fra grundform til avanceret form. Intet måtte være upræcist.

Seniorer og juniorer trænede sammen. Der var ingen pauser for juniorerne, og alle blev kastet. Selv med få elever sørgede O-Sensei for at undervise hver enkelt personligt.

Saitos arbejde hos jernbanen viste sig at være en stor fordel. Hans skifte-holdsarbejde gav ham tid til at træne meget og deltage i morgentræning, som ellers var forbeholdt fastboende elever.

Morgenpraksissen i Iwama bestod af omkring fyrrer minutters bøn, siddende oprejst foran alteret i Aiki-helligdommen, efterfulgt af våbentræning, når vejret tillod det.

På dette tidspunkt i sit liv var grundlæggeren dybt optaget af studiet af aiki-ken og aiki-jo og deres sammenhæng med tai-jutsu. Han eksperimenterede med grundlæggende våbenformer, som Morihiro Saito senere systematiserede til et samlet og gennemarbejdet våbensystem, der skulle supplere aikidoens tai-jutsu-teknikker.

O-Sensei gav ofte meget enkle instruktioner. Han bad blot eleverne om at slå ham, og derfra begyndte sværdtræningen. Da Saito havde trænet kendo som dreng, kunne han nogenlunde håndtere situationen.

Senere bad O-Sensei ham om at bygge et stativ til tanren-uchi – sværds slagstræning. Saito byggede et stativ af tyndt træ, men O-Sensei blev vred og knuste det straks med sit træsværd:

“Sådan noget tyndt træ er ubrugeligt.”

Saito måtte tænke nyt. Han skar to store stykker træ, slog søm i dem og bandt dem sammen. Denne gang blev han rost – men selv dette stativ holdt mindre end en uge.

For at spare træ slog de derefter på forskellige steder, og efter endnu en uge måtte Saito igen i skoven for at hente nyt træ. Dengang var der

mange træer i bakkerne, og denne form for improviseret træning blev grundlaget for intensiv sværdslagstræning med bokken.

Efterhånden som træningen udviklede sig, blev eleverne undervist i det, vi i dag kalder *ichi no tachi* – den første parvise sværdform.

O-Sensei underviste udelukkende i denne ene form i tre til fire år. Den øvrige træning bestod ganske enkelt i at fortsætte med at slå, indtil eleverne var fuldstændig udmattede og ustabile.

Først når de ikke længere kunne bevæge sig, gav O-Sensei tegn til, at træningen var slut. Dette var morgenpraksis – hver dag. I de sidste år blev Saito næsten undervist privat.

Den udbredte fattigdom i Japan i disse år gjorde det vanskeligt for eleverne ved Iwama Dojo at fortsætte deres træning. For de fleste var det umuligt at opgive arbejde for at leve og træne hos O-Sensei.

Én efter én måtte de derfor prioritere familie og indtægt frem for træning, indtil kun ganske få elever var tilbage.

Morihiro Saito kunne blive i Iwama, fordi han havde fast arbejde ved de japanske statsbaner og dermed mulighed for at forsørge sig selv og sin familie. De øvrige elever havde ikke denne mulighed.

Hvis de var blevet hos O-Sensei, ville deres familier ikke have kunnet overleve, og de blev derfor tvunget til at opgive træningen.

O-Sensei tog ikke betaling i traditionel forstand. Til gengæld forventede han fuld tilstedeværelse, hjælp og tjeneste i hverdagen.

Da Saito både kunne arbejde og være til rådighed, blev han gradvist den eneste unge elev, som regelmæssigt kunne blive.

O-Sensei begyndte derfor i stigende grad at læne sig op ad ham i hverdagen. Når O-Sensei havde brug for hjælp, kunne han kalde på Saito uden varsel. Hvis han ikke mødte op, blev det taget alvorligt – også selv om Saito allerede havde forpligtet sig til arbejde i marken eller hjælp hos naboer.

Selv efter sit ægteskab fortsatte Saito sin træning og tjeneste ufortrødent. Hans hustru begyndte også at hjælpe Ueshiba-familien og tog sig blandt andet af O-Senseis aldrende hustru, Hatsu.

Grundlæggeren var ekstremt streng – selv om det “kun” drejede sig om studiet af en kampkunst. Han åbnede kun sit hjerte for de elever, som hjalp ham fra morgen til aften i marken, som tog sig af ham fysisk, masserede ham, gjorde sig nyttige og satte sig selv i tjeneste.

Da Saito var til reel nytte, underviste O-Sensei ham villigt i alt.

Grundlæggeren viste tydeligt sin tillid og hengivenhed over for Saito. Da Saito tog initiativ til at hjælpe med at løse en jordkonflikt til O-Senseis fordel, gav han ham et stykke jord på Ueshiba-ejendommen.

Her byggede Saito sit hjem, hvor han sammen med sin hustru og sine børn levede og tjente grundlæggeren.

Ved slutningen af 1950'erne havde årene med intensiv træning direkte under O-Sensei forvandlet Saito til en usædvanligt stærk udøver og en af de mest teknisk kompetente instruktører i Aikikai-systemet.

Han underviste regelmæssigt i Iwama Dojo i O-Senseis fravær og blev bedt om at afløse Koichi Tohei i Utsunomiya, når Tohei rejste til Hawaii.

Omkring 1960 begyndte Saito også at undervise ugentligt i Aikikai Hombu Dojo i Tokyo og var den eneste lærer – ud over grundlæggeren selv – der fik lov til at undervise i våbentræning dér.

Hans klasser var blandt de mest populære, og i mange år samledes Tokyo-elever søndag morgen for at træne både tai-jutsu og våben med Saito.

Efter O-Senseis død den 26. april 1969 blev Saito chefinstruktør for Iwama Dojo og vogter af den nærliggende Aiki-helligdom.

Han havde tjent grundlæggeren loyalt i 24 år, og hans bortgang styrkede blot Saitos beslutning om at bevare Ueshibas aikido-arv intakt.

I 1970'erne udgav Saito sin autoritative fem-bindss serie *Traditional Aikido*, som cementerede hans ry som aikidoens førende tekniker.

Bøgerne indeholder hundredvis af teknikker – både tai-jutsu, aiki-ken, aiki-jo og modteknikker – samt et klassifikations- og navngivningssystem, som i dag anvendes verden over.

Instruktionsfilm blev produceret som supplement og modtaget med stor begejstring.

Saito rejste første gang til udlandet i 1974 for at afholde seminarer i Californien. For første gang fik mange vestlige aikidoka direkte adgang til hans encyklopædiske tekniske viden.

Hans klare undervisningsmetode, brug af langsomme bevægelser og tydelige forklarende gestus blev rost bredt.

Efter sin pensionering fra statsbanerne i midten af 1970'erne kunne Saito hellige sig aikido på fuld tid.

Han gennemførte mere end halvtreds rejser til udlandet og opbyggede et omfattende internationalt netværk af instruktører, der underviser i det, der uformelt er blevet kendt som Iwama-stil aikido – kendetegnet ved en balanceret vægtning af tai-jutsu og våbentræning.

I 1989 indførte Saito et selvstændigt certificeringssystem for aiki-ken og aiki-jo, adskilt fra kyu- og dan-systemet. Formålet var at bevare grundlæggerens våbentechnikker som et selvstændigt og uadskilleligt fundament for aikido.

Næsten helt frem til hans død fortsatte Saito en seksdages undervisningsuge med morgenklasser i våben for bofaste elever og aften træning i tai-jutsu.

Om søndagen underviste han udendørs, når vejret tillod det, og afholdt desuden træningslejre for japanske universitetsklubber – en tradition, der går helt tilbage til O-Senseis tid.

Hans succes som lærer ligger i kombinationen af kompromisløs troskab mod grundlæggerens tekniske arv og en bemærkelsesværdig evne til at systematisere, strukturere og pædagogisk formidle et enormt teknisk stof.

I aikidoverdenen i dag ses en stigende tendens til at betragte aikido primært som et sundhedssystem, mens den kampmæssige effektivitet af aikidotechnikker i mange sammenhænge tillægges mindre betydning.

Set i dette lys træder kraften og præcisionen i Morihiro Saitos aikido tydeligt frem.

Takket være hans indsats – og indsatsen fra nogle få andre dedikerede lærere – kan aikido fortsat med rette betragtes som en egentlig kampkunst.

#### **Kapitel 4 – En principiel refleksion om budō, magt og ansvar**

Når man læser aikidoens tidlige historie, bliver det tydeligt, at aikido ikke voksede frem i et neutralt rum.

Den udviklede sig i et Japan, hvor stat, militær, religion og kultur var tæt vævet sammen, og hvor kampkunst spillede en reel rolle i opbygningen af disciplin, autoritet og national identitet.

De militære og politiske aktører, som støttede Morihei Ueshiba, var ikke perifere figurer. De var en del af magtens centrum. I dag ser vi dem ikke som helte, men som systembærere i et samfund, der bevægede sig mod militarisme, imperialismen og krig.

Samtiden belønnede dem for loyalitet og effektivitet; eftertiden vurderer dem ud fra konsekvenserne.

Det afgørende spørgsmål er derfor ikke, om aikido “var kompromitteret”, men hvordan vi forstår relationen mellem budō og magt.

Budō har historisk altid levet i spændingsfeltet mellem personlig kultivering og statslig anvendelse.

Kampkunst kan udvikle mennesket – men den kan også tjene systemer, der kræver lydighed, styrke og kontrol. Det gjaldt i Japan før krigen, og det gælder i enhver tid.

At ignorere dette er ikke uskyld; det er historieløshed.

Morihei Ueshiba selv bevægede sig senere i en anden retning – etisk, spirituelt og menneskeligt.

Men hans gennembrud var muliggjort af de strukturer, han senere tog afstand fra. Den spænding kan ikke opløses ved at romantisere ham som enten mystiker eller pacifist.

For nutidens aikidoka betyder det noget vigtigt: Hvis vi reducerer aikido til enten ren teknik eller ren sundhed og harmoni, mister vi forståelsen for, hvorfor kunsten overhovedet eksisterer.

Aikido er født af kamp, formet af magt og senere omfortolket som etisk praksis. Den udvikling forpligter.

At tage aikido alvorligt i dag indebærer derfor også at tage ansvar for historien – uden at dømme med nutidens moralske facit, men uden at lukke øjnene.

Det er muligt at anerkende teknisk storhed og samtidig erkende politisk og historisk medansvar. De to ting udelukker ikke hinanden.

Måske er netop dette aikidoens egentlige arv: Ikke forestillingen om konfliktfrihed, men evnen til at stå i spændingen mellem kraft og etik, mellem effektivitet og ansvar – og vælge bevidst.

Derfor er opgaven ikke at pudse historien ren, men at træne med åbne øjne.

At forstå, hvor vi kommer fra – og vælge, hvad vi vil være i dag. Det er også budō.

## **Kapitel 5 – Iwama, Saito og arven efter grundlæggeren**

Det, der i dag ofte omtales som Iwama-style aikido, udspringer af den aikido, som blev undervist i landsbyen Iwama af grundlæggeren Morihei Ueshiba, særligt i perioden fra 1940'erne og frem til hans død.

Denne fase af aikidoens udvikling blev i særlig grad bevaret, systematiseret og videreført af Morihiro Saito, som i årtier havde det daglige ansvar for dojoen i Iwama og fungerede som Ueshibas nærmeste elev i denne periode.

Det er gennem Saitos arbejde, at denne del af aikidoens historie er blevet dokumenteret og gjort reproducerbar som undervisningsform.

Betegnelser som Iwama Aikido, Iwama-ryū og Takemusu Aikido dækker ikke over forskellige tekniske systemer, men over forskellige måder at beskrive den samme historiske praksis.

Kernen var en tydeligt struktureret aikido med stærk vægt på sammenhængen (riai) mellem aiki-ken, aiki-jō og tai-jutsu – kropsteknik.

Saito insisterede selv på, at han ikke underviste sin egen stil, men udelukkende forsøgte at bevare og videreføre den aikido, han havde modtaget direkte fra grundlæggeren i Iwama.

I en periode opstod der imidlertid organisationer – især uden for Japan – som udelukkende ønskede grader direkte fra Saito under betegnelsen Iwama-ryū.

For disse grupper var graden ikke blot administrativ, men et udtryk for teknisk og historisk legitimitet med direkte reference til Iwama og Ueshibas undervisning dér.

Saito accepterede i begrænset omfang at udstede sådanne grader, men fastholdt samtidig, af respekt for Ueshiba-familien, altid at anerkende Aikikai som den legitime hovedorganisation for aikido.

Der opstod dermed et dobbeltsystem, som fra begyndelsen rummede en indbygget spænding.

Parallelt med dan-graderne uddelte Saito også mokuroku – licensruller – i aiki-ken og aiki-jō.

Disse våbenlicenser var uafhængige af Iwama-ryū-graderne og var løst modelleret over det klassiske japanske licenssystem kendt fra koryū-budō.

Mokuroku-systemet afspejlede Saitos opfattelse af våbentræningen som et selvstændigt og afgørende fundament for aikidoens tai-jutsu, snarere end som et supplement til et gradssystem.

Efter Saitos død blev det tydeligt, at konstruktionen med et parallelt gradssystem ikke kunne opretholdes.

Der blev derfor igangsat et omfattende arbejde med at konvertere eksisterende Iwama-ryū-grader til Aikikai-grader, så udøvere og organisationer kunne fortsætte inden for én samlet organisatorisk ramme.

I dag gives der ikke længere Iwama-ryū-grader inden for Aikikai, og for mange af Saitos tidligste elever betyder det, at de historisk set bærer både Iwama-ryū-grader og senere Aikikai-grader.

Dette afspejler ikke en teknisk uenighed, men overgangen fra en lokal tradition til en samlet international organisation.

Samtidig udviklede landskabet sig forskelligt uden for Aikikai.

I dag findes der organisationer med tydelig Iwama-inspiration både inden for og uden for Aikikai.

Den mest markante ikke-Aikikai-gren er Iwama Shin-Shin Aiki Shuren-kai, grundlagt af Saitos søn Hitohiro Saito, som fortsat udsteder grader under betegnelsen Iwama-ryū.

Samtidig har mange af Saitos længst trænende elever valgt at forblive i Aikikai, hvor Iwama-ryū som gradssystem ikke længere anvendes.

I Europa er flere Iwama-inspirerede grupper samlet under Takemusu Aikido Kyokai, mens den tilsvarende hovedorganisation i USA er Takemusu Aikido Association.

Set i dette lys er det rimeligt at konstatere, at Iwama-ryū i dag primært hører historien til som selvstændig skole – ryū.

Ikke fordi indholdet er forkastet, men fordi Aikikai aldrig har ønsket en ryū inden i organisationen, og fordi den organisatoriske virkelighed efter Saitos død gjorde et parallelt system uholdbart.

Det afgørende er imidlertid, at det tekniske og pædagogiske indhold ikke forsvandt med gradssystemet.

Det, man i dag ofte betegner som traditionel aikido eller Takemusu Aikido, lever videre som metode snarere end som stil.

Træningen er kendetegnet ved systematisk opbygning af tai-jutsu, konsekvent våbentræning som fundament, fokus på stabilitet, hanmi og præcision samt en tydelig progression fra statiske former mod mere flydende og spontan bevægelse.

Denne tilgang har haft varig indflydelse på aikidoens udvikling verden over – også langt ud over kredsen af tidligere Iwama-udøvere.

Iwama-traditionen repræsenterer derfor ikke en fastfrysning af aikido, men et historisk vidnesbyrd om en afgørende fase i aikidoens udvikling.

En fase, hvor struktur, våben og disciplin blev brugt som redskaber til at nærme sig det, Ueshiba selv beskrev som *takemusu aiki* – den spontant skabende aikido.

Iwama-ryū er historie, men arven lever videre som metode, pædagogik og referenceramme for forståelsen af aikidoens rødder.

## Om dette hæfte

Dette hæfte er ikke resultatet af et flerårigt arkivstudie eller systematisk kildegranskning i akademisk forstand. Det har heller aldrig været intentionen.

Det materiale, de beretninger og de historiske tråde, som danner grundlag for denne tekst, er allerede tilgængelige i et omfattende omfang – i bøger, artikler, interviews, filmoptagelser og mundtlige overleveringer. Historien om Morihei Ueshiba, Morihiro Saito og aikidoens udvikling er blevet fortalt mange gange og fra mange vinkler.

Dette hæfte er et forsøg på at samle det væsentlige og gøre det sammenhængende.

Jeg har læst bredt og lyttet længe. Ikke for at gentage alt, men for at forstå, hvad der har betydning i dag. De konklusioner og prioriteringer, som fremgår af teksten, er derfor mine egne – formet af erfaring, praksis og et liv i aikido.

Dialoger, episoder og udsagn, som gengives i teksten, stammer fra allerede publicerede kilder, herunder tekster og vidnesbyrd fra både Ueshiba og Saito samt deres samtidige elever. De er ikke tænkt som ordrette rekonstruktioner, men som bærere af forståelse og erfaring.

Dette hæfte gør ikke krav på at være den endelige fortælling. Det er en læsning af historien – set indefra, af én der selv står i traditionen.

Målet er ikke at fastfryse aikido i en bestemt form, men at tydeliggøre den arv, som nutidens praksis hviler på. For uden forståelse for oprindelse, kontekst og ansvar risikerer vi at miste forbindelsen mellem teknik, etik og formål.

At træne aikido er også at træne hukommelse. Ikke som nostalgi, men som bevidsthed.

### **Arven**

Skrevet, redigeret og samlet af Thomas Wessel Hansen

© 2026

Trykt til privat og ikke-kommercielt brug